

GOSINZEANA

REVISTA ILUSTRATA SAPTAMÂNALA

REDACTOR: Dr. SEBAȘTIAN BORNEMISA

Anul IV. - Nr. 27.

Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe 1/2 an 6 cor.
România 30 lei. - America 3 dolari. - Germania 15 M.

Orăștie, 12 Iulie a. 1914.

ÎNMORMÂNTAREA CLIRONOMULUI FRANCISC FERDINAND ȘI A SOȚIEI SALE SOFIA DE HOHENBERG

Carul cel de sus transportă osămintele lui *Francisc Ferdinand*, — iar cel de jos, pe ale soției sale, *Sofia de Hohenberg*.

SĂ PORNEASCĂ SPRE RĂSĂRIT!

Căldura zilelor de vară ne duce acușă rând pe rând cărturarii de prin orașe. Oamenii mai cu dare de mână apucă spre alte limanuri, spre stațiunile balneare cu fast și cu plăceri ademenitoare. Aci ard lămpioane electrice până când apun stelele și cântă lăutari în surdină cântece trăgănate de jale, până în zori. Și oamenii aci vărează. Își odihnesc aci sufletul oboșit de certe și de muncă spirituală, își reînnoiesc forțele, acumelează puteri nouă și-și lărgesc sfera de cunoștinți, învățând obrăznicie iudească și cum se risipește banul. În toamnă, când pălește frunza și tremură bolnavă la bătaia nctineală a vântului, ei se rentorc și-aduc din lumea aceasta mai multă aroganță în vorbă și cu 'n dram mai multă cultură streină în suflet.

Par'că n'am fi zi de zi, ceas de ceas chiar, împrejmuiți de smalț strein și de cultură streină și par'că n'am vorbi adesea mai ușor și mai spontan eu altă limbă, decât cea românească, ne ducem și acum să ne smălțuim și mai mult și să ne deprindem și mai bine cu obiceiuri streine și cu întorsăturile de frază ale unei limbi, ce ne e dușmană. Când ne rentorcem, începem apoi comedia dela 'nceput. Ne batem pieptul, că suntem cei mai înfocați și mai huni Români, în vremece discutăm ungurește întrebări juridice și fredonăm arii de pe malurile Tisei. Abonăm ziare streine și învățăm politica națională trecută prin condeiul simbriaș al reporterului ovreu, iar la întruniri politice țesem în vorbiri exemple luate din istoria națională a unui popor, care numai al nostru nu e, ca și când noi n'am avea nici gazetărie româ-

nească și nici o istorie națională, dacă nu mai veche și mai bogată, cel puțin de-aceeaș vârstă și de-aceleaș nivel, cu aceea, pe care o simpatizăm.

Lansăm, ca un protest cuvintele acestea, în fața cărturarilor noștri, cari odată cu in-suportabila căldură a verii, iau acceleratul și zboară la locurile de vârat, unde nu e viață românească și nu-i suflet național.

A fost de-ajuns cu faptele acestea iresponsabile! Ne-a dus trenul îndeajuns înspre Balaton și Abbazia și ar fi vremea, ar fi ultimul ceas, ca să mai apucăm și spre Sinaia, spre Constanța și spre Vălenii de Munte! În special înspre Vălenii de Munte.

E crimă, ca cele patru, ori chiar mai puține săptămâni, ce hotărâm să le petrecem spre recreare, să nu le folosim totodată și pentru îmbogățirea sufletului național și pentru românizarea lui!

Vălenii ne chiamă, an de an, nu numai la aer sănătos de munte, nu numai la prilej de odihnă, ci și la cultură națională și la viață românească! Ne chiamă de ani de zile și nu-l auzim mulți, dintre aceia mai ales, cari am putea să-l auzim. Nu-l auzim, fiindcă n'am auzit niciodată prelegere ținută de profesor universitar român, n'am auzit și n'am văzut niciodată viață cu adevărat românească.

Ignoti nulla cupido! O vorbă veche, care ar trebui schimbată și pe care noi ar trebui s'o desmintim categoric. Căci tocmai din pricină, că nu cunoaștem țara românească și tocmai fiindcă societatea de dincolo de Carpați pentru noi nu există, ar trebui să mergem mereu înspre București, să

căutăm mereu puncte de contact cu aceia, pe cari de altfel dintr'o adorabilă naivitate îi numim frați, ca și când cineva pe care nu-l cunoaștem cu adevărat, ni-ar fi frate!

Nu, nu așa! Domnii noștri să schimbe direcția trenului acum în zilele de vară, când îi alungă de prin orașe căldura. Să nu mai pornească spre Apus. Să pornească spre Răsărit! Spre mănăstirile istorice de dincolo, spre Sinaia, spre Călimănești, spre Constanța, spre Slănic, spre Vălenii! Spre locurile, unde lăutarii cântă până 'n zorii zilei românește și numai românește, spre locurile unde pe lângă trup, se întărește și sufletul, se nalță și conștiința și se luminează și drumurile!

A TREIA VICTIMA

Atentatul dela Serajevo, care a pus capăt vieții moștenitorului tronului austro-ungar și soției sale, face în acelaș timp o a treia victimă — ilustră și poate cea mai îndurerată victimă, din câte i-a fost dat istoriei să cunoască până în prezent.

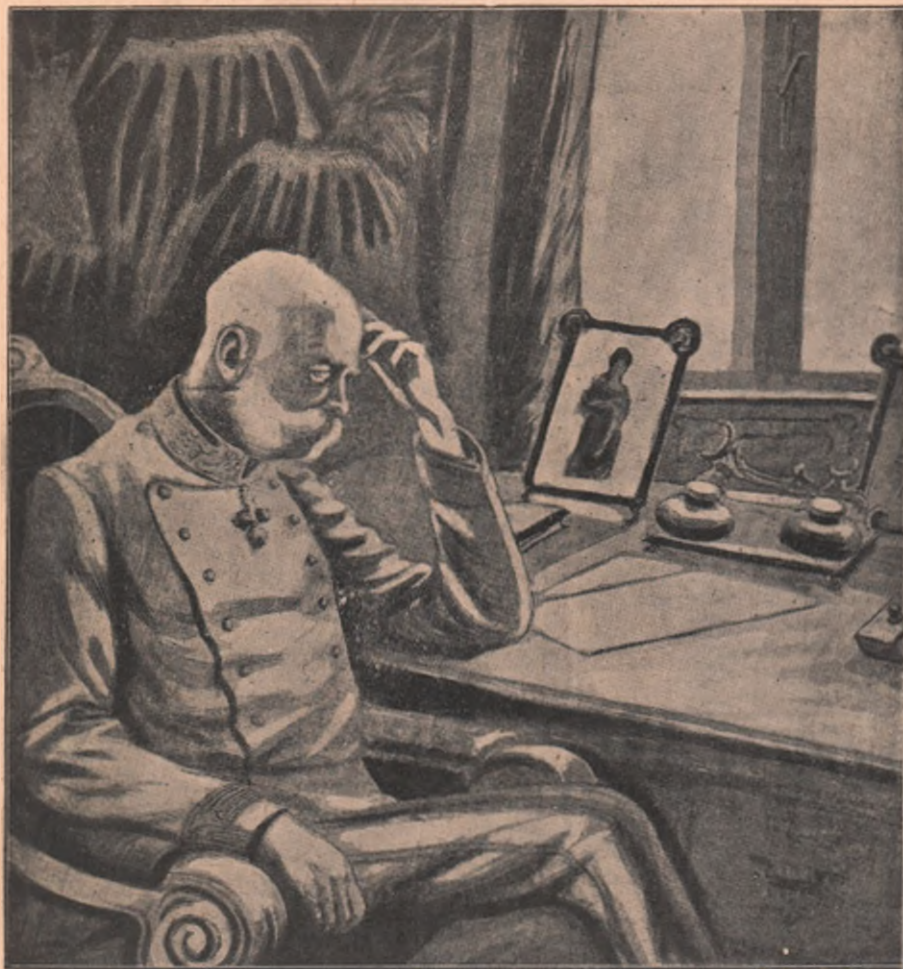
Bătrânul monarh Francisc Iosif îmbracă doliul pentru a nu mai știu câtea oară în lunga și zbuciumata sa viață și domnie.

Adevărul este, că dacă fatalitatea are vreo înțirire asupra vieții noastre, nici odată, fatalitatea n'a fost mai vitregă cu vreun muritor, de cât a fost cu acest bătrân, condamnat parcă să plătească toate greșelile și crimele familiei de Habsburg.

Dacă răsfoim istoria, dela începutul domniei lui Francisc Iosif până în zilele noastre, nu găsim decât o serie neîntreruptă de nenorociri, atât pentru Austria cât și pentru împărat.

Două războaie nenorocite, unul cu Napoleon III în Italia și altul cu Prusia, împruținează teritoriul imperiului, apoi o serie de nenorociri familiare pune pe părul alb al bătrânului monarh, o cunună de doliu aproape continu.

Împăratul Maximilian al Mexicului, fratele lui Francisc Iosif, este împușcat de insurgenți; un alt frate,

Bătrânul monarh *Francisc Iosif* la vestea zguduitoare, ce-o primește despre moartea moștenitorului de tron *Francisc Ferdinand*, rămâne dus pe gânduri și-și reamintește de toate nenorocirile, ce-au dat peste el în cursul lungei sale domnii. Atentatului dela *Serajevo* i-a căzut și el victimă în senzul acela, că și-a văzut din nou un ideal prăbușindu-se și nimicindu-se un stâlp al puternicei sale case domnitoare.

Arhiducele *Iohan* cunoscut sub numele de *Orth*, pleacă într'o călătorie pe mare pentru a nu se mai întoarce; fiul său *Arhiducele Rudolf*, moștenitorul tronului, se sinucide împreună cu amanta sa; *Împărăteasa Elisabeta* este asasinată la *Geneva*, iar zilele astea, al doilea moștenitor al tronului, cade și el victima unui atentat politic.

Se părea că *Bosnia și Herțegovina*, pe care imperiul le anexase acum câțiva ani, aveau să compenseze pierderile celor două războaie nenorocite din *Italia și Silezia*. Fatalitatea a voit contrariul însă. Cele două provincii aveau să coste viața arhiducelui *Francisc Ferdinand* și soției acestuia.

Iată pentruce adevărata victimă a atentatului dela *Serajevo*, este împăratul, marea și ilustra victimă a familiei de *Habsburg* și a imperiului *Austro-Ungar*.

□ □ □

Florile în istorie.

„Frumoasă ca o floare“.
Din popor.

Scriptura vechiului testament ne spune cumcă, cu ocazia sărbătorilor, *Evreicele* se împodobeau cu cununi de roze. Nu numai atât, ci fantazia foarte vie a poporului mozaic femeilor frumoase le-a dat calificativul de roze. „*Rozele Saronului*“ reprezentau la vechii *Evrei* cea mai înaltă concepție a grației feminine și a tinereții. Va se zică, din celea mai antice timpuri rozele sunt simbolul etății tinerești și a frumosului.

Dragostea omului pentru roze, pentru flori peste tot, e tot atât de veche ca și simțirea și inima lui. Aproape nu se poate închipui sentiment de gingășie fără un buchețel de flori. Iar dragoste, dragoste a-

levărată și dulce, fără de flori n'a fost, nu este și nu va putea să fie până când omul va avea inimă și în aceasta va licări o schinteie de iubire.

Unde se poate închipui un mai credincios și mai discret prietin al îndrăgostiților decât floarea? Acest prietin e supus, drăgălaș, blând, zimbitor și tăcut. El aude atâtea taine drăguțe, atâtea șoapte calde, oftate, mărturisiri, vede alătea și, totuș, nu s'a pomenit să flecărească ceva din toate acestea, *Doamne păzește!* Acest prietin, pentru cei cari îl introduc în secretele lor scumpe, e atât de grăitor și de adânc, iar față de străini e de-o muțenie mortală...

Floarea nu vorbește de rău, nu comite indiscrețiuni, ci se ofilește, moare, ducând cu sine în neștiință toată bogăția de intimități a foștilor săi stăpâni. O, și cât de prețioasă e această însușire a florilor! Căci, dacă s'ar deslegă pe câteva ore numai limba atâtor roze și crisanteme, ce s'ar alege de pacea lumii acesteia?! Câte minciuni nu s'ar vădi, câte jurăminte false n'ar eși la lumină, câte fecioare cu zimbet mincinos n'ar trebui să roșască și câți cavaleri vânători de zestre, n'ar trebui să ia lumea 'n cap, sub greutatea osândeii rostite de gingașii martori ai dragostei lor nesincere.

Dar florile tac, iartă slăbiciunile omenești și îmboldesc cu aceeași nevinovăție și candoare, atât sânul candid al fecioarei visătoare, cât și mătasa pătată de păcate a unei *Dalile*. Iertarea lor are ceva din atitudinea neprihănită a unei *madone*.

Acestea sunt desigur proprietățile, pentru cari florile au avut un rol atât de însemnat în iubirile tuturor vremurilor. Însă rozele, ca cele mai tipice reprezentante ale neamului lor, au avut și alte rosturi în istoria gâtelilor la popoare. Sentimentele de drăgălășie, de seninătate, de plăcere, de fericire și de dulceață, de ordin sufletesc peste tot, s'au legat întotdeauna de numele florilor. De aceea cultivarea lor datează poate deodată cu omul.

Herodot, străvechiul istoric,

Francisc Ferdinand cu soția și cu cei trei copilași rămași orfani.

spune despre Midas, regele Phrigiei, că avea grădina sa plină cu trandafiri, cu câte 60 de petale, ca și cari nu se pomeneau în tot Răsăritul. Teophrast, învățat grec de pe la anul 280 înainte de Hristos, cunoaște specia de roze: *Rosa centifolia*, care se cultivă și astăzi mai ales pe câmpiile Macedoniei. Încă acest Teophrast numește ca patrie a rozelor regiunea cetății Philippi, unde se află în mai mare măsură până în zilele noastre.

Romanii cei vechi, mai ales pe vremea imperiului, o vieață lipsită de flori nu-și puteau închipui. Sărbările lor erau adevărate plozi de roze. La căsătoriile romane, florile erau un articol atât de prețuit, încât la nuntă vinul se bea presărat cu petale de trandafiri. Iar după nuntă părechea fericită se culcă pe flori și se sculă pe flori, vorba din poveste. Patul lor, casa și masa,

mâncările și beutura chiar, le erau acoperite cu roze. De mesele vestite ale chesarilor nici nu mai amintim. Florile cari se ofileau acolo într'o noapte, ajungeau provincii întregi. Peste capetele oaspeților lui Nero, cadea încontinu o ninsoare de petalele celor mai scumpe flori de pe fața pământului. Iar bachantele lui aveau îmbrăcămintea numai din trandafiri phrigieni.

Creștinismul, în veacurile lui dintâi, când hiperzelul naiv arată o mulțime de ciudățenii, de cari creștinii de azi ne crucim, a întunecat pe câtva timp cultul florilor. Orice podoabă eră socotită ca netrebnică și păcătoasă. Nici nu e de mirare, căci primii creștini în podoabe vedeau imprimată mai bine stricăciunea veacului de atunci. Tertulian, un sfânt părinte, care mai târziu a deviat dela credința cea adevărată, într'atâta disprețuia florile, încât gă-

tise un strașnic regulament împotriva oricărei împodobiri cu flori. În loc de roze, creștinii cei mai fanatici se împodobeau cu spini.

Cu vremea tot oamenii creștinismului au fost aceia, cari au ridicat florile la valoarea lor originală. Ordurile călugărești au început să cultive iarăș florile cu multă aviditate și să-și împodobească altarele. Cele dintâi roze în Europa se datoresc Benedictinilor. Despre Sf. Bonifaciu se spune, că cu ocazia unei vizite a sa la curtea împăratului Carol cel mare, i-a dus acestuia cadou un buchet de roze. Suavii trandafiri au fost, firește, o gingașă noutate, care a impus mai ales palidelor castelane ale evului mediu. Împăratul Carol a dat numai decât ordin să se cultive și în imperiul său frumosul arbust. Ordinul sună mai ales călugărilor, cari singuri puteau dispune de vre-

mea și de priceperea necesară. Călugării germani nu au prețuit să-și trimită un om al lor în Anglia, ca să învețe modul de cultivare al trandafirilor. Din Germania cultura rozelor s'a lăsat apoi în toată Europa.

Francezii, oameni cu simț foarte dezvoltat pentru frumos și pentru ce grăește inimii, au un foarte dezvoltat cult al florilor. Pe vremea revoluției celei mari și după aceea, deputații francezi se înfățișau în cameră cu roză la butonieră. Aceasta era lege. De altfel în Franța florile au un rol mai multiplu decât ori unde. La alegeri, francezul nu merge fără de roză reglementară, judecătorul nu merge la biroul său fără floare; pe stradă, în birt, acasă, la dragoste, la moarte, la omor chiar, francezul ține să aibă floare la butonieră. Apașul are și el un sentiment oarecare de gingășie față de flori, iar vagabonzii tipici ai Franței se consideră ca singuri stăpâni peste florile câmpurilor pe care le bătătoresc. Adevărat vieață înflorită!

Noi Români, popor latin, cu sânge clocotitor și cu simțeminte

Interiorul bisericii din castelul dela Artstetten, unde s'au îngropat osemintele moștenitorilor de tron. Aci s'a rugat pentru odihna răposaților și Burg Ferdinand, fratele moștenitorului, căci abdicând el de rangul de principe, ca să poată lua în căsătorie pe aleasa inimii sale, n'a fost admis de Curte la sicriu în biserica din Viena.

puternice, avem și noi adâncă dragoste față de flori. „Ruja” e mult

cântată de poporul nostru, semn, că are strânse legături sufletești cu dânsa. Dragoste nu putem face nici noi fără margarete și garoafe aprinse...

Iubind florile ne dovedim popor cu inimă și suflet ales. Căci e un adevăr vechiu, confirmat de veacuri și de vieață:

„Cine iubește florile, are inimă bună și e suflet superior în toate privințele”.

Prietinția florilor netezește multe durități ale naturii umane.

Lenița Negrea.

Castelul din Artstetten, lângă Viena, cu cripta familiară alui Francisc Ferdinand, în care odihnesc rămășițele răposaților soți princieri.

Rugăm pe toți ubonații noștri, a căror abonament a expirat, să binevoiască a se îngriji de reînnoirea abonamentului, ca expedarea revistei la a adresa dâșilor să nu înceteze. Asemenea sunt rugați și restanțierii, ca să-și achite restanțele fără amânare, căci altfel li se sistează trimiterea pe mai departe a revistei și se iau măsuri împreună cu spese pentru incassarea pretenziunilor noastre!

Wilhelm II., în tovărășia răposatului *Francisc Ferdinand* și a soției sale, la o vânătoare în pădurile dela Conopișt. Moștenitorul stă în rândul întâi între Wilhelm și soția sa *Soția de Hohenberg*. În urmă vin damele de curte și alte princese, cari au petrecut în curtea moștenitorului de tron.

Cum iubesc Negri.

— Femeile lor și moravurile. —

Un călător pasionat, care a petrecut vreme îndelungată printre Negri, publică interesante amănunte despre acest popor. Ca o curiozitate le dăm și noi, lăsând, ca comentariile să le facă cetitorii.

Negri se căsătoresc de tineri — spune călătorul, și căsătoria la ei este un scop al vieții. Ca cineva cu mintea întregă, să poată abziice de gândul căsătoriei, asta nu intră în capul unui Negru. Burlacul la ei tocmai din pricina asta e foarte rar și aproape necunoscut. Acela, care însă rămâne necăsătorit, e tocmai așa de com-

pătimit, după cum e la noi o fecioară bătrână și pe acesta îl crede lumea sau bolnav, sau schilav. Care e sănătos și are numai cât de cât puțină stăricică, acela se 'nsoară, fiindcă numai însurătoarea și viața casnică poate face pe om fericit.

Cum e idealul unui Negru?

Femeea trebuie să fie nainte de toate frumoasă, să aibă pieptul plin, sânurile puternice și 'n obraz și 'n bărbie să facă gropițe. Aceste calități le cere fiecare Negru dela femeia sa. Dar o știu ei și aceea, că pieptul frumos nu face încă totul, și că frumseța mai cere și o față ovală, lungureață. „E, ca o antilopă“ zic ei despre femeia, care e fru-

moasă. În caz, că firea a mai înzes-trat pe femeie apoi și cu o peliță alburie, atunci idealul-femeie al unui Negru este perfect.

Trebuie însă să remarcăm, că nu toți Negri consimțesc asupra culoarei albe a feții la femeie. Un negru conștiu e mândru de strălucirea feții sale și la Negri de pe malurile râului Cross, în Africa apuseană, și femeia trebuie să fie neagră cât de bine.

Dar nici negreța nu e totul, ca fericirea să fie desăvârșită. Femeia mai trebuie să fie și *grăsuță*, cât mai *grăsuță*. Părinții la nivel își dau de cu bună vreme fetele în *institute de îngășat*, ca să facă cură,

de multe ori și câte doi ani. O mulțime de fete slăbuțe, la cari nu privea nici un Don-Juan bărnace, după doi ani de cură, părăsesc „internatul” grase, pline și frumoase, cuceritoare. Fata ca să se 'ngrașe, trebuie să bea în fiecare zi *patru și jumătate litri de lapte...* Dacă refuză, e pedepsită cu vergi, ca băeții neastâmpărați. În săptămânile de miere soacra și mama tinerei neveste o încarcă pe aceasta cu toate bunătățile gurii și cu cât o pot îngrășa mai bine, cu atât seceră mai multe laude din partea bărbătelului. Sclava grasă are totdeauna preț mare și se plătește pentru ea cam de 4—6 ori mai mult, decât pentru un sclav. Pretutindeni, unde bate inimă de Negru, e mare prețul femeii grase, cu toate acestea însă un Negru nu-și pune deodată la 'ngrașare și nevasta și fata, căci ar costă prea mult.

Firește, femeia subțirică, „mlădie ca un spic de grâu” — nu are trecere. Negri — și poate au dreptate — nu știu nimic *mai de răs, decât o femeie corsetată.* Virtutea, „cinstea” în schimb e de puțină însemnătate pe plaiurile acestea și bărbatul, care cât de cât se prețuie, nici nu ia în căsătorie o fată, care nu-i deloc clarificată asupra rostului vieții casnice. În Africa răsăriteană și de sud se țin cursuri de 3—4 luni cu scopul anumit, ca fetele de 12—14 ani să 'nvețe, cum trebuie să tracteze cu bărbății. Că ce anume se 'nvață în aceste școale, e mai bine să n'o spunem.

În Vadigo sunt cu toate acestea și fete de 16—17 ani, cari n'au încă un „trecut”. Acestea, sârmanele, vor vinde și mai târziu pătrânjei, căci cine să se împiedece de-o fată, pe care nimeni n'a ținut-o vrednică de dragoste până la vârsta asta?!.. Fata, care aduce copii în căsnicie, „se bucură de întâietate”. Bărbatul știe, că aceasta e *sdnatoasă* și se 'ncrede în ea. Cu cât dă viață mai multor copii, cu atât e mai prețuită femeia. În Africa răsăriteană și de sud — și aceasta e o concepție cam ciudată despre morală — nici nu se

poate mărită fata, care are cel puțin *doi copii.*

Dela nevasta bună însă se mai cere și altceva, nu numai să facă copii. Și în Africa iute se trece dragostea, dacă stomacul e stricat. Femea, care nu e bucătăreasă bună, face iad vieața bărbatului și acesta nu are o inzulă cu vorbe amare și de multe ori și cu fapte. Sfârșitul acestor căsătorii apoi e divorțul. Căci nedestoinicia femeii și nepriceperea ei în ale bucătăriei, e motiv de despărțire. Fericit e numai bărbatul, care a căpătat de nevastă și o femeie bună bucătăreasă. Femea de treabă oferă bărbatului ei bere gătită de ea și a găti bine bere e mai mare artă, decât a face chiar mâncări bune.

Trebuie să se mai priceapă femeia și la lucrul câmpului și trebuie să fie harnică, voinică și tare. Dar femeia musculoasă e și primejdioasă. O mulțime de Negri îi simțesc greutatea pumnilor. Cea mai primejdioasă între ele însă e aceea, care se pricepe la „făcături” și la „farmece”. Aceasta face tot, ce-i poruncește bărbatul, dar numai până el e 'n fața ei. Când e departe, ea îl „strică”. Un Negru cuminte nu ia de nevastă niciodată o femeie-vrăjitoare.

Secrete nevasta nu poate avea înaintea bărbatului. Dacă însă el

dorește — din motive materiale de pildă — atunci trebuie să fie și un *prietin de casă.* Pe bărbat nu-l leagă însă nimic, ca să aleagă după plac între femei.

Iată deci idealul-femeie al unui Negru: femeia să fie modestă și fără pretenții, să lucreze de dimineața până sara, să fiarbă și să gătească mâncări și beutură gustoasă bărbatului, să fie frumoasă, drăgălașă, simpatică, să dea naștere la copii cât de mulți, să fie credincioasă, ori necredincioasă, după cum o cer interesele soțului, și cu aventurile de dragoste ale bărbatului să nu-și bată capul.

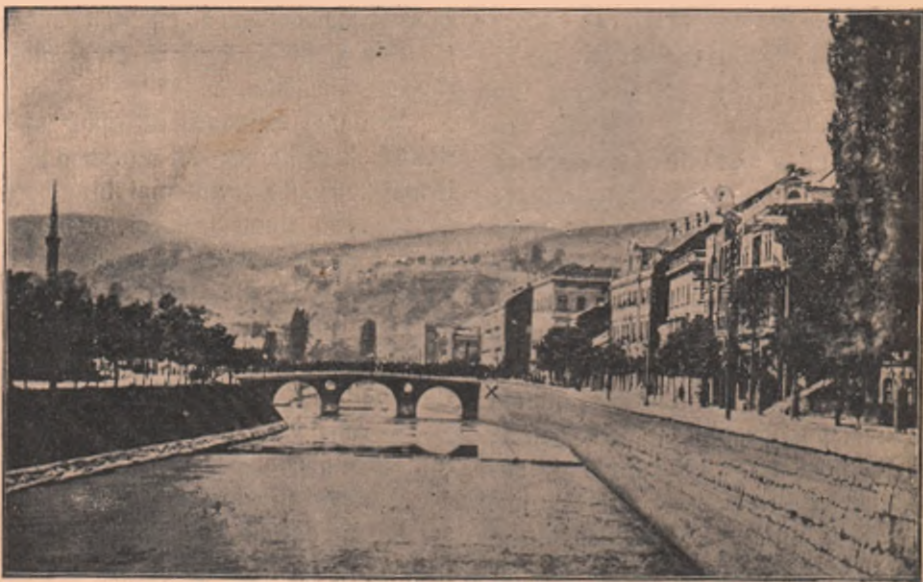
— Nu se poate, într'adevăr, spune, că Negri ar fi proști și aderenți înverșunați ai feminismului.

□ □ □

Povestea țarului Petru III.

Istoria își are și ea legendele ei, ba încă nenumărate. Multe puncte tainice în istorie, nu sunt încă lămurite. Se știe, că în 1762, țarul Petru III al Rusiei, a fost omorât prin ștreang, în castelul său Ropșa. I-a urmat la tron Caterina II. Caterina cea mare.

Un profesor rus, numit Reussner, a avut prilejul să cetească un act cu hârtii tainice din biblioteca unui mare duce, și din acela a aflat lucruri de o deosebită însemnătate.

Strada și locul (x) unde *Princip* a împușcat în Serajevo perechea princiară. Alături curge râul, în care s'a aruncat după atentat asasinul, voind să scape.

Noul moștenitor de tron, prințul *Carol Francisc Iosif* cu soția și cei doi copilași ai lor. Noul moștenitor îndată după jalnica tragedie a înaintașului său, s'a prezentat în audiență la împăratul și adânc mișcat de vorbele bătrânului monarh, a ieșit lacrimând dela acesta. După cum se afirmă, *Francisc Iosif* când l'a întâlnit, i-ar fi zis: „Doamne, nu mă osândi, ca să mă pierd și pe tânărul acesta!”

Petru III nu a fost omorât, ci pus la închisoare în fortăreața Kexholm, și lumea lăsată să creadă, că e mort.

Între altele eră acolo un raport al comandantului închisorei.

„În luna Iulie 1762, scria comandantul fortăreței, la 2 ore dimineața, mi-a fost adus un prizonier. În acelaș timp, M. S. Împărăteasa îmi trimitea o scrisoare cu porunca aspră, să închid pe prizonier în închisoarea cea mai întunecoasă, a cărei ușă să fie zidită, să i se dea mâncare printr'o trapă, să rămână în lanțuri până la moarte și nimeni să nu-i vorbească! Odată pe an să dau raport Majestății Sale de sănătatea prizonierului cel fără nume.

„Fața omului e ascunsă de o mască; am văzut însă că aveă păr negru. Azi dimineața, la orele 8, i-am dat o livră de pâne neagră, o

unie de sare și o sticlă cu apă. Merge mereu prin celulă, fără să se oprească”.

Un an mai târziu, comandantul raportă împărătesei, că omul eră sănătos și că-și suportă cu multă răbdare închisoarea.

Anii trec, prizonierul e tot sănătos. A venit un alt comandant. Prizonierul fu tratat mai bine.

În 1796, după treizeci și patru de ani de închisoare, se găsește în carte următoarea notă:

„Am ridicat trapa celulei Nr. 2 ca să aduc la cunoștința prizonierului moartea împărătesei.

— Să-i ierte Dumnezeu sufletul, răspunse acesta.

„Câteva zile mai târziu, îi adusei la cunoștință, că s'a urcat pe tron Paul I.”

În 1802, împăratul Alexandru care a urmat lui Paul I. a vizitat

fortăreața și a iertat pe toți prizonierii. Comandantul îi spuse și de bătrânul cel misterios. Împăratul, mirat, puse de se dărâmă îndată zidul ușei.

— Cine ești? întrebă el pe bătrân.

— Îți voi spune numai dtale”.

Avu loc o lungă vorbire între ei, și Alexandru I. eși cu lacrimile în ochi. El spuse că prizonierul e liber, dar nu vrea să iasă din fortăreața și împăratul îl părăsi arătându-i un mare respect.

Sănătatea bătrânului eră însă șubredă. Alexandru îi trimise chiar pe medicul său, dar totul fu zadarnic.

Bătrânul ceru să se i se ducă patul în celula lui. Acolo a murit în 1803. Țarul i-a trimis o cruce de marmură albă pentru mormânt, iar comandantului o bijuterie de mare preț. Comandantul a găsit pe patul bolnavului o scrisoare adresată împăratului, care începea astfel: „Scumpul meu nepot”.

Eră adică Petru III, acel nenorocit, care își petrecuse 41 de ani în închisoare.

RÂNDURI MĂRUNTE

Cursurile dela Văleni se încep cu 1 Iulie v. și vor fi în aștan deosebit cercetate. Subiectele tratate vor arăta desvoltarea României pe toate terenele în ultimele decenii și vor da oglinda credincioasă a ei, cu prognosticurile mărețe de viitor. Ar fi de dorit, ca mai ales cărturarilor noștri să iese parte în măsură cât se poate de mare la ele. Pentru cei, ce doresc să participe, vestim, că pe căile ferate române se vor bucură de o reducere considerabilă de preț.

*

„**Doamna Munților**”. Asupra piesei în 4 acte a colaboratorului nostru *I. U. Soricu*, din care publicăm și în numărul de azi un fragment, se publică în „Românul” din Arad, numărul 137, o scurtă dare

de seamă, din care reținem următoarele:

„Și cei mai pretențioși critici vor fi de părere, că adevărata dramă românească abia acum s'a scris, și că aveă dreptate cel ce-a zis, că odată gloria va fugi după Soricu...”

Felicităm pe autor pentru această apreciere meritată!

„Lumina”, ziarul săptămânal din Craiova, redactat de dl *D. Tomescu*, scrie din prilejul morții lui Francisc Ferdinand un articol lapidar, în care moștenitorul de tron e arătat, ca o victimă a diplomației ungurești. Relevăm interesantul articol, fiindcă aduce o notă nouă în aprecierea răposatului nostru clironom.

Pentru „Fundatiunea ziaristilor” am primit dela doamna *Delia Dr. Orbán*, Budapesta, suma de 1 cor. — Onorații noștri abonați, cari doresc să contribuie la acest fond cu o menire atât de frumoasă, pot să trimită contribuțiile la adresa noastră deodată cu abonamentul.

Comemorarea lui Constantin Brâncoveanu. La 15 August se va face cu mare solemnitate comemorarea nefericitului voevod Constantin Brâncoveanu, cu prilejul împlinirii a 200 de ani dela decapitarea lui în Constantinopol.

Se va oficia un parastas la biserica mănăstirei Horez din Vâlcea, zidită de piosul voevod, la care vor asista dl I. G. Duca, ministrul cultelor și instrucțiunii și dl P. Gârboviceanu, administratorul Casei Bisericeii.

În acelaș timp se va oficia câte un parastas în toate bisericile zidite ori ajutate de marele voevod.

În administrația Casei Bisericeii se va aranja, prin îngrijirea dlui Gârboviceanu, o expoziție de toate obiectele religioase și istorice rămase dela Brâncoveanu și familia sa.

Administrația așezămintelor Brâncovenești va tipări, cu această ocazie, cronici și alte lucrări în care se tratează despre arta religioasă din epoca lui Brâncoveanu, activitatea sa și întreaga mișcare culturală din acea vreme.

Lucrarea aceasta va apare sub privegherea dlui profesor N. Iorga.

O anecdotă despre Eminescu. Din prilejul serbării a 25 de ani dela moartea lui Eminescu, în revista „Minerva literară” se publică următoarea anecdotă interesantă despre marele poet:

Eminescu a stat odată trei zile în odaie nebăut și nemâncat, pe când ședea într'o casă veche, alături de un dr. Hochmann, prietin bun al său și care vorbea toată ziua cu dânsul nemțește. Dr. Hochmann povestește că, într'o zi, observând că Eminescu s'a făcut călugăr în toată regula, că postește de trei zile, că nu mai ese din schit, stă evlavios pe gânduri, a intrat în odaie la el și l'a întrebat:

— Ești bolnav, Eminescule?
— Eu, nu.
— Spune, ce ai?
— N'am nimic.
— De trei sau patru zile tu n'ai eșit din casă. Ce este?
— Nimic...
— Nimic nu se poate. Este o pricină.

Eminescu zimbi ducând încet o mână spre mustață, după obiceiul lui spre a o roade, și răspunse:

— N'am ghețe.
Hochmann deschise ochii mari, se uită la ghețele poetului, le ridică în sus, le apropie de fereastră și

putu vedea, că într'adevăr pielea ghetelor eră despărțită în mod serios de tălpi. Doctorul flueră o arie germană dintr'o operetă comică, apoi zise: „Eu am doftorie pentru boala asta!”

Și trecu în camera sa de unde se întoarse peste un sfert de oră, aducând ghețele poetului reparate.

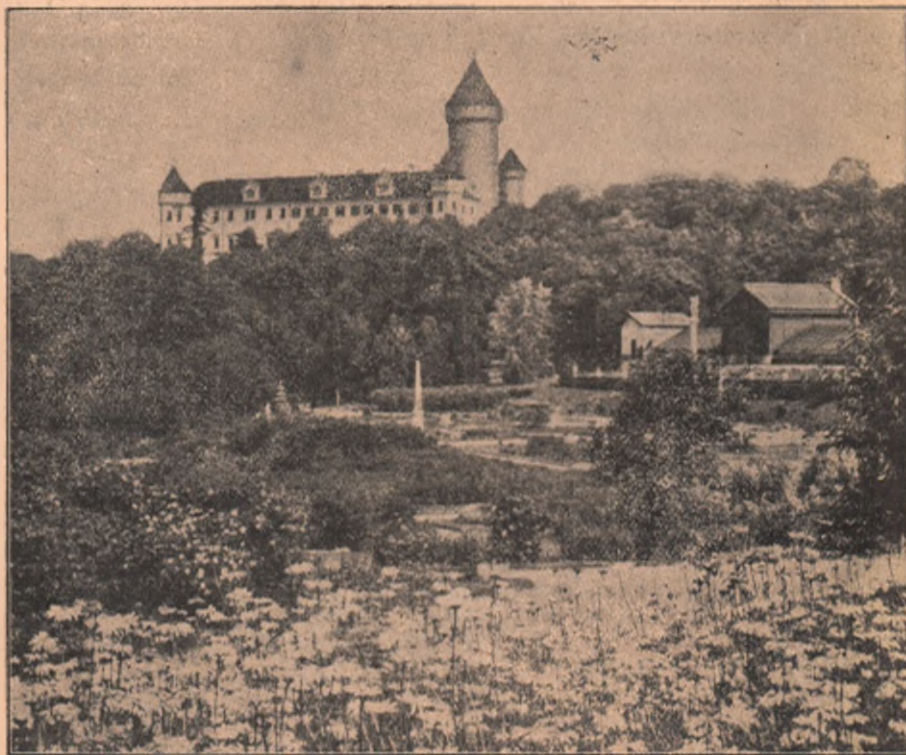
— Ce le-ai făcut doctore?
— Le-am dat un paliativ...
— Ce-ai făcut?
— Boala e gravă, e un fel de cancer al pielei; dar le-am dat un mic paliativ. Am prins pielea de tălpi, prin niște sârme foarte subțiri, dar solide, și vei putea să le încalți fără teamă...

— Nu se descoase?
— Ich bin Meister.

Eminescu încalță binișor amândouă ghețele și sara eși la brațul doctorului, și putu mânca bine și bea și puțin vin de Drăgășani nemuritor, vin de acela ce nu se mai găsește azi prin București și despre care poetul zicea la ospiciul Caritatea, înainte de-a se stinge:

„Aș vrea să mor și să mi se schimbe sângele în vin de Drăgășani!”

D. Teleor.

Castelul dela Conopișt, cu parcul lui celebru, unde petrecea bucuros perechea princiară și unde înainte de moarte Francisc Ferdinand primise în vizită pe împăratul Germaniei. Acest castel e un adevărat colț de rai și odăile lui sunt aranjate toate după gustul moștenitorului de tron, cu un lux regal.

DOAMNA MUNȚILOR

— PIESĂ ÎN PATRU ACTE ÎN VERSURI, DE I. U. SORICU —

Cătălina 'mparte steaguri.

ACTUL II. — SCENA VI.

După-ce Dragoș, la conferența din Abrud, a cetit manifestul, prin care Kossuth arată Românilor avantajile ce le oferă, dacă vor depune armele, Iancu declară că refuză aceste avantagii și vrea pentru Români autonomia națională. Între alte argumente, pentru a-l determina pe Iancu să depună armele, Dragoș încearcă și faptul, că Români ar fi oșosiți. De aceeaș părere e și preotul catolic din Abrud.

Preotul catolic.

Ei, căzurăți la 'nvoială? Vreau să duc la credincioși Vestea despre împăcare. Ar fi foarte bucuroși Să 'nceteze dușmănia...

Iancu.

Și noi am dori, părinte...

Balint.

Numai vezi, cu dl Kossuth nu ne-ajungem din cuvinte!

Iancu.

Iar sfinția ta indeamnă-ți poporeni la hodină,
De nu vor să spele dâșii lancea rece de rugină!
Ni s'a raportat, că unii căutară și 'n fântâni,
Ca să ia...

Moldovan.

Dar ce 'ndrăzneală!...

Iancu.

Armele dela Români!

Preotul catolic.

A venit pe semne vestea, că Români se împacă...

Iancu.

Și? E un motiv acesta călindar din cap să-și facă?

Muștrător lui Dragoș:

Vezi cum oamenii lui Kossuth să pricep să-și tragă jarul?

Andreica.

Noi din luptă contenirăm, iară dâșii sar cu parul.

Dragoș.

Sunt greșeli, cari în războaie pururea au fost văzute...

Iancu.

Ordin au de armistițiu. Trebuie să-l execute!

Preotul catolic.

Mâne le vom cere seama. C'am vestit pe fiecare

Că vom ține împreună la biserică-adunare...

Dragoș.

Până mâne 'mi va trimite Kossuth îndrumări și mie...

Iancu.

Dacă's tot în felul ăsta, ele pot să nu mai vie.

Poimâne și-așa noi rupem armistițiu!

Dragoș.

Nu se știe!

Nu uită, de-atâta sânge natul este istovit...

Iancu.

Cine-a spus-o?

Dragoș.

Se observă!

Iancu.

Se observă? Ești greșit!

Se aude glasul tulnicului, apoi pe drum se văd trei cete despărțite la intervale. Ele vin cântând. La auzul cântecului vine și Cătălina și Silvia cu steagurile.

SCENA VII.

Cătălina către Silvia.

Câte ai adus?

Silvia.

Sunt patru!

Cătălina arătând lui Iancu cetele.

Unde merg?

Iancu.

Să străjuiască

La strâmtori, ca să nu vină vreo oștire ungurească...

În timp ce cetele s'au apropiat, cântând:

Cetele-s române

Ce 'nviază az

Și cu ele-i Iancu,

Iancu cel viteaz.

Dragoș privește cu ură la Cătălina și la Iancu, înaintea căruia s'a oprit prima ceată.

Iancu, lui Dragoș:

Iată-i! Sunt muntenii noștri! Știu să lupte și să cadă,
Știu să 'ndure, știu să moară, dar robi nu vor să se vadă!
Au o singură vieață, au acum un singur dor,
De-ar avea în piept o sută de vieți, le-ar da ușor!
Istoviți sunt ăștia, Dragoș? Ar muri de zeci de ori!

Cătră căpitanul Neagu, care conduce această ceată recrutată din jurul Albacului:

Voi să străjuiți pe drumul de cătră Albac, feciorii!

Neagu salutând.

Mă supun!

Iancu către Cătălina.

Deci dă-le steagul!

Cătălina desfășoară un steag pe care i-l întinde Silvia, îl sărută, apoi îl dă lui Neagu.

Să-l purtați biruitori!

Lăncerii.

Vivat, Doamna Cătălina!..

Cătălina, emoționată, privește cu lacrimile în ochi la ei, cari sunt gata de plecare.

Cătălina.

Dumnezeul peste neamuri, la izbândă să vă poarte,
Să croiți cu mână tare la urmași o nouă soarte!

Lăncerii pornesc și se perd în zare, cântând:

Iancule mare,

Bravule tare,

Să fii cu noi,

Tu ne scutește

Și ne păzește

De-or ce nevoi!

Iancu privindu-i, lui Dragoș.

Ăștia-s istoviți? Și Moșii după steag acum să vină!
Moșii mei cu ochi de vultur! Dă-le steagul, Cătălină!

Vin Moții în frunte cu Iambor, care salută pe Cătălina.

Iambor.

Să trăești, Mărită Doamnă! Moții mei cu dinadins
Voesc steagul, care duce unde-i focul mai aprins!

Iancu.

Iambor, tu să stai de pază lângă Cernița pe vale!

Dragoș se plimbă agitat. Cătălina ia alt steag din brațele
Silviei, îl desfășoară, îl sărută și-l dă lui Iambor.

Cătălina sărutând steagul.

Vadă numai biruințe vecinic faldurile tale!

Dând steagul lui Iambor:

Să-l purtați cu vitejie și cu cinste, dragi oșteni!

Lăncerii.

Să trăiască!

Silvia către Dragoș.

Aștia-s Moții dela Vidra și Câmpeni!

Ei pornesc și se perd în zare, cântând:

Strigă-Axente din Sibiu

Că Ardealu-i tot pustiu,

Iancu-i strigă dela munte,

Nu te teme, măi Axente...

Iancu arătând spre ultimul grup.

Obosiți? *Orăștienii!* Mi-i trimese Marțian,
Peste ei unul de-ai voștri, Solomon e căpitan!
Ochii lor au foc din soare, au de flacări pieptul plin,
Fiecare este mândru că-i urmașul lui Corvin.
Știu c'ai lor strămoși zdrobiră de atâtea ori păgânii,
Poartă chipul și virtutea leului din *Câmpul-Pânii!*

Lăncerii se apropie. Dragoș se uită curios. Vede în frun-
tea lor pe Solomon, student din sat dela el, iar lângă Solomon
vede pe propriul său servitor, Pinte, cu care venise la Abrud
din Bihor.

Dragoș cu indignare.

Tu aicea?

Pinte.

De...

Solomon.

Dar unde i-ar putea șede mai bine?

E nepot *Pintei-Viteazul* și nu-l las de lângă mine!

Pinte.

În război căzu strămoșul, glonț de-argint l-a fulgerat,
A căzut pentru dreptate. Moștenire mi-a lăsat
Dorul sfânt de slobozie! Dacă 'n inimă la mine
S'o opri un glonț, cădeă-voi ca strămoșul, și-i mai bine
Decât slugă...

Cătălina ținând în mână steagul, către Pinte:

Mergi la luptă?

Solomon.

E decurionul meu!

Cătălina sărută steagul și-l dă lui Solomon.

Pururea spre biruință să vă poarte Dumnezeu!

Lăncerii.

Craii Munților trăiască!

Pinte.

Și crăiasa Cătălina!

Dragoș aparte.

Furcile, fecior de lele, o să-ți răsplătească vina!

Solomon către lănceri.

Iar acuma la poruncă să luați, feciori aminte,

După steag cu voe bună și cu Dumnezeu nainte!

Ceata pornește cântând:

Cobori lancule din munte,

Cu opt mii și nouă sute

Tot cătane și răgute!

Cobori lancule, la noi

Și ne scapă de nevoi!

Iancu lui Dragoș:

Nu vor ști să moară aștia?

Cătălina.

Să aude tulnicul.

Balint.

Auzi tulnicul acuma a sunat a doua oară!..

Cătălina singură, cu bucurie.

În munții noștri falnici sunt cuiburi de eroi.

A noastră-i biruința, căci Iancu e cu noi!

Dragoș aparte, cu mânie.

De-ai ști ce ură 'n pieptu-mi aprinzi, când te ascult,
Ridică-l sus în slavă, căci n'ai să-l mai vezi mult!..

Tulnicul sună tot mai des.

Arta și Tubirea.

Cu deopotrivă vrăji mistuitoare
Voi amândouă vă 'mplețiți în mers:
Ne doare dulce un surâs neșters
Cum cizelarea unui vers ne doare.

Dar muzica sonoră dintr-un vers
Și ritmul inimii tremurătoare
Ne toarnă 'n suflet marea sărbătoare
A armoniilor din Univers.

Slăvite fiți deapururea și sfinte,
Noi forțe ale artei și iubirii,
Voi ardeți raze 'n plânsul omenirii, —

Senine flori în jale de morminte, —
Prin voi ne fulgeră o clipă 'n minte
Eternul zimbet al Dumnezeirii!

NICHIFOR CRAINIC

„UCIGĂ-L CRUCEA“

de G. de MAUPASSANT

Țăranul stătea în picioare, în fața doctorului care era lângă bolnavă. Bătrâna, liniștită, resemnată, conștientă se uită la cei doi inși ascultându-i. Era pe moarte, însă nu-i părea rău, căci își trăise traiul: avea 92 de ani.

Soarele de Iulie pătrundeă în valuri prin fereastra și prin ușa dată de perete, și își aruncă jăratecul său pe podeala lipită în neștire cu pământ, bătătorit de opincile a patru generații.

O suflare de vânt, aduceă cu sine miros de câmp, miros de iarbă de grâu, de frunze uscate sub dogoarea nămiezei. Lăcustele își intonau cântecul lor țipător, și umpleau nemărginirea cu un zgomot asemănător aceluia pe care îl fac jucăriile de lemn de prin bălciuri.

Doctorul zise tare:

— Honoré, să nu lași singură pe mamă-ta în halul acesta. O să moară dintr'o clipă într'alta.

Țăranul răspunse desnădăjduit:

— Totuș trebuie să-mi car grâul: căci prea de mult stă culcat pe pământ. E drept, că timpul e bun. Tu ce zici mamă?

Și bătrâna, care abia își trăgea sufletul, încă cuprinsă de sgârzenia normandă făcea semne cu capul, că „da“, trimețând pe fecioru-său, să-și care grâul și s'o lase singură să moară.

Doctorul se infurie și izbînd cu piciorul în pământ, zise:

— Ești un dobitoc, mă înțelegi, și nu-ți dau voie să faci una ca asta! Și dacă ești nevoit să-ți cari grâul chiar azi, du-te de caută pe Rapeta, pentru Dumnezeu! să vadă de mă-ta! Iar de vei îndrăzni să nu mă ascuți, am să te las să crepi, ca un câne, când te-i imbolnăvi, m'ai înțeles?

Țăranul, înalt și slab, cu mișcări domoale, chinuit de șovăire, de frica doctorului, și de dragostea sălbatecă pentru economie, își făcea socoteala și întrebă:

— Cam cât o să-mi ceară Rapeta, ca s-o vegheze?

Doctorul se resti:

— Ce, eu trebuie să știu asta? atârnă de timpul cât o ții. Înțelege-te cu ea, la dracu! Dar vreau să vii îndărăt într'un ceas, înțelegi?!

Țăranul se hotărî:

— Plec, mă duc, nu te necăji, domnule doctor.

— Știi, știi bagă de seamă, că nu glumesc când mă supăr!

Când rămase singur, săteanul se întoarse spre mamă-sa și-i zise încet:

— Păi mă duc să chem pe alde Rapeta, că așa vrea omul ăsta. Să nu care cumva să te scoli până nu viu și eu.

Și plecă.

Rapeta, o bătrână călcătoreasă de rufe, păzea morții și pe cei ce erau gata să-și dea sufletul de prin sat și de prin megieșii.

Apoi dupăce isprăvea de înfășurat în giulgiu, din care nu mai eșeau nici odată, se întorcea acasă, puneă mâna pe mașină spre a călca rufecele celor în viață.

Sbârcită ca un măr de anul trecut, rea, pismătareată, și avară fără pereche, gârbovită, de vecinica mișcare a fierului pe pânze, ea iubea agonia cu o dragoste monstruoasă și sălbatică.

Nici odată nu vorbea de cât despre cei morți, nu povesteă de cât despre nenumărate feluri de a muri, povesteă cu toate amănunțimile, vecinic în același fel, ca un vânător care ar spune câte focuri de pușcă a prăpădit. Când Honoré Boutemps sosi, Rapeta tocmai pusese scrobeală în apă ca să calce rufecele megieșilor.

— Hei, bună seara, ce mai ala bala lele Rapeto?

Ea întoarse capul:

— Bine, bine, dar dumneata?

— O! mie-mi merg lucrurile strună, dar mama a cam scrântit-o.

— Mama d-tale?

— Păi, mamă!

— Dar ce, i s'a 'ntâmplat cevașilea?

— Da, e pe ducă.

Bătrâna scoase mâinile din apă și picăturile albastre străvezii, lunecau dealungul degetelor și picurau în albie.

Cu o patimă neașteptată, ea întrebă:

— Care va să zică, e rău de tot?

— Păi de, doftorul mi-a spus, că n'apucă ziua de mâne.

— Da, da, e rău.

Honoré chibzui puțin. Vrea ca să aducă vorba mai pe departe, însă fiindcă nimic nu-i venea în gând, se hotărî:

„Cam cât o să-mi iei, ca s'o păzești? Deh! știi că nu sunt așa de bogat, de abia am ce-mi trebuie. Biata mamă, numai asta a băgat-o în pământ, prea, prea multă economie, osteneală prea din cale afară. A muncit cât 10, cu toate că avea 92 ani.

Atunci Rapeta răspunse apăsător:

Păi de, sunt două prețuri: pentru bogați iau doi lei pe zi și trei pe noapte, iar pentru ceilalți, unul pe zi și doi pe noapte! O să-mi dai unul și doi.

Țăranul își făcea socoteala; el știa bine pe mamă-sa, știa cât e de piloasă, de vânjoasă și de rezistentă.

De unde știi? poate o mai duce așa opt zile, deși doctorul îi spusese altfel.

El răspunse hotărât:

— Nu se poate. Eu vreau să-mi spui un preț, prețul până la sfârșit.

Să vedem cu cine trage norocul. Doftorul mi-a spus, că azi mâne moare. Dacă o fi așa, e norocul

dumitale și paguba mea; iar dacă o tăragăni mai mult, atunci e paguba dtale și câștigul meu.

Mirată, păzitoarea se uită la el. Până atunci nu se mai tocmise nimeni. Ea nu se hotări, chinuită de gândul pagubii. Ba chiar bănuia, că vrea s'o înșele.

— Nu pot să-ți spun nimic, până ce n'oi vedea pe lelea Boutemps, zise ea.

— Haide.

Păzitoarea se șterse pe mâni, și îl urmă.

Nu vorbiră nimic pe drum. Rapeta mergea cu pași pripitiți, pe când el făcea câte un pas de par'că sareă tot peste gropi.

Doborâte de zăduf, pe câmp, vacile își ridicau greu capul, și mugeau la vederea acestor doi trecători, cerându-le par'că de mâncare.

Când ajunseră acasă, Honoré zise:

— Dacă o fi murit?

Și dorința lui pentru o întâmplare ca asta, se vede din felul cum rostise întrebarea.

Bătrâna însă nu murise. Sta în pat, lungită cu fața în sus, cu mâinile întinse pe velința albastră, mâni îngrozitor de slabe, diforme, sămănând cu niște animale hâdoase, par'c'ar fi fost raci și sbârcite de boală, de trudă și de muncile grele pe cari le săvârșise.

Rapeta se apropie de patul bătrânei privind-o lung. Îi încercă pulsul, îi pipăi peptul, ascultă cum suflă, întrebă ceva ca s'o audă cum vorbește; apoi o privi din nou, și plecă cu Honoré. Își făcu convingerea, bătrâna nu mai apucă dimineața.

Honoré întrebă:

— Hei?

Rapeta răspunse:

Că o s'o mai ducă vr'o două trei zile. O să-mi dai șase franci, ne-am înțeles.

El zise supărat:

— Șase franci? șase? Ce, ai inebunit? Păi n'o să mai trăiască nici șase ceasuri.

Și se ciorovăiră mult, amândoi îndârjiți. Când Rapeta vr'u să plece, cum timpul se perdeă zadarnic și fiindcă nu putea veni grăul singur, el primi:

— Bine, ne-am înțeles, șase franci, până când ș'o dă sufletul.

— Ne-am înțeles, șase franci.

Și el plecă, cu pași grăbiți, către țarină.

Păzitoarea intră în casă.

Ea își adusesese și de lucru; căci lângă cei ce erau gata să moară și lângă morți, lucra fără încetare, fie pentru ea, fie pentru familiile care îi dădeau aceste două treburi cu un supliment de plată.

Ea întrebă deodată:

— Cel puțin te-ai împărțășit, lele Boutemps?

Bătrâna făcu semn cu capul „nu”; iar Rapeta, cum eră bisericosă, se sculă numai decăt:

— Doamne sfinte, se poate una ca asta? Mă duc să chiem pe popă.

Și o porni în goană la preot, și fugea așa de iute, că oamenii de prin piață, crezură că i s'a întâmplat ceva.

Preotul îmbrăcat cu patrafirul, veni după țarcovnicul care tot sună dintr'un clopoțel spre a da de veste credincioșilor, că Dumnezeu trece prin câmpiile arzătoare și tăcute. Oamenii cari lucrau în depărtări, își scoteau pălăriile și rămâneau nemișcați, așteptând ca albul vestmânt să se facă nevăzut, femeile care legau znopii, se ridicau în picioare și-și făceau cruce; găini negre, speriate, fugeau dealungul șanțului, clătănându-se pe picioare și dispăreau prin cotețe; iar în livadă un cârlan legat de o funie se sperie de patrafirul alb al preotului și începu să zburde. Țarcovnicul cu antiriu roșu, mergea iute, iar preotul cu capul plecat într'o parte și cu potcapul lui în colțuri, dedea zor, îngânând la rugăciuni. Rapeta veni pe urmă adusă de spate, aplecată, gata să se proștearnă mergând, și își ținea mâinile, ca la biserică.

De departe Honoré îi văzū, și zise:

— Încotro merge Sfinția Sa?

Șiret țarcovnicul răspunse:

— Cu Dumnezeu, la mamă-ta!

Da, da, se prea poate!

Și își văzū de treabă înainte.

Bătrâna Boutemps se spovedi, primi binecuvântarea și se împărțăși; iar preotul plecă, lăsându-le singure în coliba dogoritoare pe cele două femei.

Cum rămase singure, Rapeta începū să priviască pe bătrâna Boutemps, și se întrebă, de o să mai trăiască mult.

Începuse să amurgescă, o adiere mai rece pătrundeă în casă, făcând să se clatine portretul lui Epinal prins cu două ace în perete; micile cercevele ale ferestrei, albe odinioară, galbene acum și acoperite cu mușchi par'că vreau să zboare, să se smucească, să fugă ca și sufletul bieteii bătrâne.

Lelea Boutemps, neclintită, cu ochii sticloși stă în așteptarea morții care zăbovia să vie. Răsufarea ei scurtă, hârâiala pe gâtulejul ei strâns, se putea opri numai decăt, și pe pământ ar fi fost o femeie mai puțin, o femeie, pe care nimeni nu ar fi plâns-o.

Honoré veni târziu. El se apropie de pat, și văzând că mamă-sa trăiește, întrebă:

— Ei, cum îi merge?

Se întoarse către Rapeta și-i zise:

— Acum, mâne de noapte, la cinci negreșit.

— Mâne la cinci.

Însă Rapeta veni când se făcuse ziuă deabinele. Înainte de-a plecă, Honoré îmbucă din supa pe care și-o făcuse singur.

Păzitoarea îl întrebă:

— Ei, s'a isprăvit cu ea?

Cu o cută plină de răutate la colțul buzelor, el răspunse:

— Mai bine s'ar prăpădi.

Și plecă.

Neliniștită, Rapeta se apropie de bătrâna în agonie, care era mereu în același hal, nepăsătoare, cu ochii deschiși și cu mâinile pe velință. Cu gândul că o s'o mai ducă tot așa două zile, patru, opt zile, o teamă îi cuprinse sufletul ei de avară, iar o mânie sălbatecă, o răsvrăteă contra viclesugului cu care a fost amăgită, și împotriva acestei babe care nu mai murea.

Începă să lucreze iar cu râvnă și așteptă țintuind privirile asupra feței zbârcite a babei Boutemps.

Honoré veni la masă: părea mulțumit, aproape vesel; pe urmă plecă. De bunăseamă treburile îi mergeau bine.

Rapeta desnădăjduise; fiecă minut scurs i se părea timp pierdut, bani furăți. Îi era ciudă, avea o poftă sălbatecă să strângă de gât pe această teșmenită, pe această nătângă bătrână. Avea o poftă să-i oprească răsuflarea anevoiasă, care îi fură vremea și banii.

Pe urmă se gândi la primejdie; alte gânduri îi frământau creierul. Și se apropie de pat:

— Ai văzut vreodată pe „Ucigă-l toaca“?

Baba gângăvi:

— Nu.

Rapeta începă apoi să-i istorisească, povestii ca să chinuiască sufletul ei slab de ființă care era gata să moară.

Când cineva e pe sfârșite, spune ea, dracu i se arată înainte. El ține în mână dreaptă o mătură, în cap o pirostrie și țipă de-ți sparge urechile. Dacă l-ai văzut ești gata. Și începă să-i înșire pe toți aceia, care văzuse pe „Ucigă-l toaca“ în anul acela: Iosefina Loisel, Eulalia Ratier, Sofia Padagnan, Serafim Gros pied.

Baba Boutemps, zguduită, se svârcoliă, își mișcă brațele, caută să-și întoarcă capul spre fundul odăii.

Îndată Rapeta fu după pat. Luă din dulap o pânză și și-o puse pe ea; în cap își puse o pirostrie ale cărei trei picioare semănau cu niște coarne, puse mâna pe o mătură și în cealaltă mână luă o căldare și o aruncă în sus.

Când căzu jos făcu un zgomot asurzitor. Apoi, Rapeta se sprijini de o laviță, ridică pânza care atârna de marginea patului și se ivi, făcând fel de fel de întorsături, țipă ascuțit în căldarea pe care și-o pusese în față, și amenință cu mătura pe biata bătrână care era pe moarte.

Îngrozită, cu priviri turbate, bătrâna făcu o sfortare supra-omenească, ca să se scoale și să fugă; isbuti chiar să-și scoată din așternut umerii și pieptul; apoi căzu gemând. Murise.

Rapeta liniștită puse lucrurile la locul lor, mătura la colțul dulapului, băgă pânza în ladă, puse pe vatră pirostriile, așeză găleata pe laviță și scaunul lângă perete. Apoi, cu gesturile meseriei sale, închise ochii holbați ai răposatei, puse pe pat farfuria cu aiazmă, muiă o ramură de merișor care era sus pe dulap, îngenunchiă și începă să șoptească cu evlavie rugăciunile pe care le știa pe dinafară.

Și când Honoré veni, sara, o găsi rugându-se. Se gândi că e în pagubă cu un franc, căci o păzise 3 zile și o noapte, ceeace făcea 5 franci, ci nu șease, cât trebuia să-i dea acum.

Trad. de S. A.

MARAMA SFINTEI VERONICA — 7 —

— POVESTIRE DIN VIAȚA MĂNTUITORULUI —
de SELMA LAGERLOF — Trad. de AL. LUPEANU

Dar aproape în aceeași clipă, când s'a gândit așa, iarăș a cuprins-o somnul. Și-a plecat capul pe perină și-a așipit.

Și, iarăș, tot așa a visat, că era pe coperișul casei și copilașul ei aleargă pe aproape, jucându-se cu cotea.

Și a auzit, un glas care-i zise:

— Du-te la marginea coperișului și vezi cine stau și așteaptă în ogradă?

Dar zise în vis:

— Am văzut destulă nefericire omenească astă noapte, îmi ajunge. Nu mă mai mișc de aici.

În clipa asta copilașul ei își aruncase cotca peste pridvor și alergând aproape s'a urcat pe grilaj. Văzând aceasta, a tresărit. A alergat și și-a cuprins copilul.

Și totuș, în vremea asta, s'a uitat în jos și a văzut că stă acolo om peste om.

Toți luptătorii răniți din lume erau împreună. Au venit cu trupurile lor schilodite, cu mâni și picioare tăiate, cu răni largi, căscate, din cari curgea sângele pârău și cuprinsese toată curtea.

Cei mai dintâi dintrâșii s'au imbulzit la ușă. Păzitorul porții s'a arătat iarăș ca înainte și a deschis poarta.

Și a întrebat pe cei căzuți în bătăi și în războaie:

— Pe cine căutați aici?

Și răspunseră:

— Pe marele proroc din Nazaret îl căutăm, care șterge războiul și aduce pacea pe pământ. Il căutăm pe cel care face din lance secere și din sabie cuțit de viier.

Iar sclavul se răstî cătră ei:

— Mai dați-mi pace odată. Nu v'am spus destul, că prorocul cel mare nu-i aici? L-a ucis Pilat.

Apoi a încuiat poarta. Și soția procuratorului și-a închipuit în vis toate acelea vaiete cari, fără îndoială, s'au înălțat după acestea.

— Nu vreau să le mai aud! — zise și s'a depărtat din marginea pridvorului. În clipa asta a sărit drept în sus. Și a băgat de seamă că în spaima ei sărise jos din pat pe pardoseala rece.

Și iarăș s'a gândit: nu voiu mai visă în această noapte. Dar somnul a cuprins-o de nou. Și, închizându-și ochii, visă.

Eră iarăș pe coperișul casei și lângă dansa bărbatului ei. Și îi povesteă acestuia visul, dar el își bătea joc de vis. Atunci aude de nou un glas, care-l zice:

— Du-te, vezi oamenii cari așteaptă jos, în curte.

Însă s'a gândit:

— Ce să mai văd? Că doar destule nevoi am văzut astă noapte!

În clipa asta de trei ori ău scuturat poarta. Și bărbatul s'a dus la grilaj și numai decât i-a făcut semn soției sale să se apropie și dansa.

— Nu cunoști pe omul acesta? — zise, arătând la vale.

Și uitându-se jos, în curte, a văzut că e plină de călăreți și de cai. În jur sclavii iau poverile de pe asini și de pe cămile. I se părea, că a sosit un drumar ales.

Străinul stătea acolo la intrare. Un bătrân puternic, cu umeri lași și cu față aspră, întunecată.

Soția procuratorului l-a cunoscut numai decât și-i șopti bărbatului său:

— Tiberiu, chesarul, a venit în Ierusalim; nu poate să fie altul.

— Așa cred și eu, că el este — zise bărbatul. Și îndată și-a dus degetul la buze, ca și când ar vrea să zică: ascultă, să vedem ce va grăi colo jos în curte!

Au văzut cum a eșit portarul și a întreat pe străin:

— Pe cine cauți?

Și călătorul răspunse:

— Pe prorocul cel mare din Nazaret, pe făcătorul de minuni. Îl dorește chesarul Tiberiu, să-l vindece din boala lui cumplită; alt doftor nu poate să-i ajute.

La aceste vorbe sclavul s'a închinat adânc și zise:

— Stăpâne, nu luă în nume de rău, dar dorința nu ți se poate împlini.

Chesarul, auzind acestea, s'a întors spre sclavii cari erau în curte și le dete porunci.

Sclavii s'au supus numai decât. Și unii aduceau mâni întregi de pietri scumpe, alții urne pline cu măr-găritare, și, iarăș, alții săculeți plini cu hani de aur.

Și chesarul, îndreptându-se spre sclavul dela intrare, zise:

— Toate acestea sunt ale lui, dacă poate să ajute lui Tiberiu. Poate să îmbogățească dintrânsele pe toți cerșitorii pământului.

Dar ușierul, închinându-se și mai adânc, zise:

— Stăpâne, nu te mânia pe sluga ta, dar dorința nu ți se poate împlini.

Chesarul atunci iarăș făcu semn sclavilor săi și câțiva dintrânșii îi aduseră cu grabă o haină cu bogate podoabe, al cărei piept strălucea de pietri nestimate.

Și împăratul zise sclavului:

— Iată, îi dau cu această haină domnia Israelului. Fie judecătorul cel mai înalt peste neamul acesta,

cârmuindu-l. Numai să-mi urmeze întâi și să-l vindece pe Tiberiu.

Dar sclavul, plecându-se până la pământ, zise:

— Stăpâne, nu-ți pot face pe voie.

Iar împăratul înc'odată făcu semn oamenilor săi și aceștia alergară la dansul, aducându-i o diademă de aur și o manta de purpură.

— Iată — zise — voia împăratului: făgăduiește să-l faci moștenitor sieși pe proroc și-i dă stăpânirea lumii. Fie puternic, domnească peste tot pământul, după voia lui Dumnezeu. Să-și întindă mai întâi mâna sa și să vindece pe Tiberiu.

Acum sclavul i s'a așternut la picioare și zise cu inima întristată:

— Stăpâne, dorința nu ți se poate împlini. Pe cine cauți, nu mai trăește. L-a ucis Pilat.

VIII.

Eră ziuă albă, când s'a trezit tânăra femeie. Și sclavele o așteptau, să-i ajute la îmbrăcat. Până se îmbracă era foarte tăcută, dar mai apoi a întreat pe sclava care-o pieptenă: dacă i s'a sculat bărbatul? Și i-au răspuns, că l-au chemat în casa de judecată, să leguiască pe un făcător de rele.

— Aș vrea să-i grăesc, — zise tânăra nevestă.

— E greu în vremea judecării, stăpână, — zise sclava. — Te vom vesti însă când se va sfârși.

Și dansa rămase liniștită pe scaun până au îmbrăcat-o. Apoi întrebă:

— N'ați auzit careva despre prorocul din Nazaret?

— Prorocul din Nazaret este un israiltean făcător de minuni, — răspunse cu grăbire una dintre sclave.

— Vine cu mirare, stăpână, că tocmai astăzi întrebă de el — zise alta. — Mai adineauri l-au adus Jidovii aici, la curte, ca să-l judece procuratorul.

Și tânăra femeie porunci numai decât, să meargă cineva și să știricească: cu ce-l spun a fi vinovat?

O sclavă grăbi și, întorcându-se, zise:

— Spun că vrea să se facă împărat peste țară și cer dela procurator, să-l răstignească.

Auzind aceste cuvinte nevasta lui Pilat s'a cutremurat în toată ființa.

— Trebuie să dau față cu soțul meu, altfel se întâmplă mare nenorocire — zise.

Și când sclavele îi spusese iarăș, că e cu neputință, a început să tremure și a izbucnit în plâns. Și la una i-a fost milă de dansa și-i zise:

— Dacă ai însemnă cu scrisoare ceva, soțului tău, aș încerca să i-o strecor cumva.

Tânăra nevestă a luat un stilet și a însemnat câteva cuvinte pe tăblița de ceară. Și i-o deteră lui Pilat.

— urmează —

Scrisori dela Redacție

MANUSCRISELE NU SE RETRIMIT.

Cain. A sosit prea târziu. Acum nu mai e actuală. Poate altele.

V. F. În Constanța știm, că este, dar nu-i cunoaștem numele. Adresați-vă, scriind numai atât: Liceul român. O s'o primească.

SCOARȚE pentru „COSINZEANA”

Abonații noștri cari doresc să aibă scoarțe pentru revistă pe anul 1913, sunt rugați să binevoiască a ne trimite suma de cor. 2.20. Scoarțele se expediază îndată după primirea banilor. □ □

Trei cărți literare noi.

1. *Gheorghe Stoica*: „ALTE VREMURI”. Prețul 2 cor. În acest volum, care este al treilea în „Biblioteca scriitorilor dela noi”, ce apare sub auspiciile Asociațiunii, se zugrăvesc înduioșătoare scene într-o limbă frumoasă și curată românească. Volumul are peste 300 de pagini și e deopotrivă de interesant dela început până la sfârșit.

2. *Stefan Lázár* — *Al. Ciura*: „FLOAREA BETULIEI”. Prețul cor. 180. Un splendid roman din epoca asiro-babiloniană zugrăvind sfâșietoarea tragedie a temutului Holofern, care pornește să cucerească lumea. Nimeni nu l se poate opune, căci brațul lui dărnămă tot, numai frumoasa și fermecătoarea ovreică: Iudifa — Floarea Betuliei — îl supune cu dragostea sa, ca apoi să-l taie capul și să-și scape neamul de peire.

3. *Horia P. Petrescu*: „VĂDUVIOARA”. Prețul 1 cor. E la noi în Ardeal întâia colecție de monoloage pe cari diletanșii le pot predă cu succes și spre mulțumirea publicului, la serate teatrale. Fiecare monolog e plin de spirit și de vervă și autorul a umplut cu acest volum de monoloage un mare gol în literatura noastră dramatică.

Toate aceste trei cărți noul au apărut în editura „Librăriei S. Bornemisa” din Orăștie și se pot procura pentru suma de K. 480.

CĂRȚI LITERARE NOUI

— Depozit la „Librăria S. Bornemisa” in Orăștie. —

	Cor. fl.
Ursu I.: Ștefan-cel-Mare și Turcii	4—
Chiru Nanov: Ochiul Dracului, nuvele	1.50
Sorbul M.: Letopiseșii, dramă istorică în trei acte	2—
Agârbiceanu I.: Arhanghelii, roman din viața rom. ard.	3—
Șăineanu L.: Dicționar universal al limbii române ed. 3.	9—
Iorga: Ce ne învață cariera lui A. Vlaicu	—15
V. Mestugean: Regina Noastră. Note biografice cu privilegiul aniversărei de 70 ani	1—
Rădulescu Niger: Orfanii neamului, roman naționalist	4—
N. Iorga: Studii și documente cu privire la Istoria Românilor, vol. XXII.	5—
N. Iorga: Studii și documente cu privire la Istoria Românilor, vol. XXIII.	6—
N. Iorga: Corespondența lui Dimitrie Aman	4—
Scrisori de boeri	1.75
Scrisori domnești	1.50
M. T. Carada: Sfânta Melania cea tânără	—80
I. Secula: Economia de casă întocmită după mai mulți autori	3—
Goga O. Domnul Notar, dramă în 3 acte din viața ardelenescă	2—
A. Vlăduț, Dreptate, nuvele	2—
G. Coșbuc, Fire de tori. Ediție nouă și adăugită	3—
Sadoveanu: Privelișii Dobrogene	2—
B. Katargiu: Discursuri parlamentare 1859—1862	2—
Lamartine: Raphael vol. I.	—30
Tailler E.: Dragoste de scriitor sau romanul lui V. Hugo	—30
Maupassant: Strigăți de alarmă, nuvele	—30
Fogazzaro: Povestiri	—30
Cinci scrisori de dragoste ale unei călugărițe	1—
Aradi V., A Ruthén skizmapör	1.50
Simeon Balint, viața și luptele lui în anii 1848—49	1.50
Trecutul Românilor de pe pământul crăiesc	4—
Lungian M. Zile senine, icoane dela țară	1.50
Beza M. Pe drumuri. Din viața Aromânilor	2—
Galagleon G. Biserița din Răzoare, nuvele și schițe	2—
Chirișescu M. Răsaduri, nuvele	2—
Legea electorală. Articolul de lege XIV din 1913.	1—
Dr. S. Stanca, Pocășii	4—
Gh. Stoica: Alte vremi, povestiri	2—
Ion Agârbiceanu: Schițe și povestiri	2—
Al. Ciura: Amintiri	1.60
I. Dragoslav: Volintirii	1.80
L. Rebreanu: Frământări	1.50
V. Eftimiu: Poemele singurătății	2—
Dr. G. Biedenkapp: Ce povestesc eu copilului meu	—80
A. France: Crima lui Sylvestre Bonnard, roman	1.80
A. Fogazzaro: Misterul Poetului, roman	1.80
St. Lázár: Floarea Betuliei, roman	1.80
S. Bornemisa: Almanahul scriitorilor dela noi	1.60
A. Hamal: Noua lege militară	2—
E. Borcia: Versuri flușurate	—60
S. Bornemisa: Cele mai frumoase, poezii populare	—60
H. P. Petrescu: Văduvioara și alte șase monoloage	1—

— Pentru porto să se trimită deosebit 10—30 bani de fiecare carte. —

— Porto recomandat cu 25 bani mai mult. —